

ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΝ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ (του Γιάννη Ζήση)

Πριν από λίγα χρόνια και ιδιαίτερα στην Ελλάδα ο όρος **πράσινη επιχειρηματικότητα** ήταν στο **περιθώριο** των όποιων αναφορών και υποδείκνυε μια χαμηλού ενδιαφέροντος και αποδόσεων ζώνη του επιχειρείν. Έχουμε ξεπεράσει πια την φάση αυτή που οι όποιες αναφορές στην πράσινη ανάπτυξη, στην πράσινη επιχειρηματικότητα ή στην πράσινη οικονομία αποτελούσαν παράγοντες διαχωρισμού, γεννούσαν σε μερικούς την αίσθηση του ανούσιου και περιορίζονταν στο λεξιλόγιο εκείνων των ΜΚΟ που τις πρότασαν και τις αναδείκνυαν, αναπτύσσοντας την θεματική του περιβάλλοντος. Όμως ρητορικά μόνο μέχρι σήμερα έχει **συντελεστεί** αυτή η **αλματώδης πρόοδος**.

Σε αυτή την **αρνητική κατάσταση συνβάλλει** τόσο η **απουσία συστηματικής ένταξης** του περιβάλλοντος στις οικονομικές και τις άλλες θεμελιώδεις πολιτικές στην Ελλάδα όσο επίσης και η **οικονομική αλυσίδα**. Ίσχυο βαθμό όμως που οι Ευρωπαϊκές πολιτικές για το περιβάλλον αποτελούν ένα συγκροτημένο και δεσμευτικό σώμα η χώρα μας άρχισε να μπει στην τροχιά της πρόκλησης αναταραχών. Σε μερικά σημεία γύρω και σε συγκριτές όπως πχ στην πολιτική ενάντια στα μεταλλωμένα, η χώρα μας αποτέλεσε ενίοτε και πρωτοπορία. Ήταν στην πρωτοπορία αλλά δεν λειτουργούσε με ανάλογο τρόπο σε θετικές πολιτικές, όσο σε πολιτικές άρνησης αρνητικών και δικαιωτικών εξελίξεων.

Το 2003 συστηματοποιήσαμε συγγραφικά το πλαίσιο της πρόσινης επιχειρηματικότητας, ιδιαίτερα σε σχέση με το φυσικό περιβάλλον με το βιβλίο «**Πρόσινο Επιχειρείν**», είχαμε αφήσει έξω τον τομέα της λεγόμενης βαριάς βιομηχανίας του περιβάλλοντος, καθώς αυτή δεν μπορούσε να συμπεριληφθεί στο παραπάνω έργο χωρίς να περιορίσει τον ολοκληρωμένο χαρακτήρα του ως προς το φυσικό περιβάλλον. Σήμερα ο τομέας της πρόσινης επιχειρηματικότητας αφορά κυρίως την ενέργεια, την πρόσινη δόμηση, την πρόσινη βιομηχανία, τις μεγάλες κλίμακες διαχειρίσεις του νερού, των απορριμμάτων και των αποβλήτων. Δηλαδή, τόσο την διαχείριση των υποπροϊόντων της κατανάλωσης όσο και την παραγωγική ικανοποίηση της ζήτησης του ανθρώπινου συστήματος και περιβάλλοντος.

Από τότε μέχρι σήμερα έχουν γίνει σημαντικά βήματα στην προώθηση – σε επίπεδο πολιτικής ατζέντας – της πρόσινης επιχειρηματικότητας οικονομίας και ανάπτυξης και έχουμε φτάσει πλέον σε μια συνύληψη για την αναγκαιότητα της, αν και όχι για την κεντρική θεσμική τριάντα ύψους Υπουργείου Περιβάλλοντος και Χωροταξίας.

Η πολιτική αυτή όμως πρόβος γύρω από την πρόσινη ανάπτυξη που βοηθήθηκε από την διεθνή συγκυρία και που συνδέεται με τις αναπτυξιακές προεργασίες απέναντι στην οικονομική κρίση εγκυμονεί μια σειρά κινδύνων.

- 1) Πρώτον, υπάρχει ο κίνδυνος να γαδοίμε τόσο στην πολιτική ρητορεία όσο και σε αυτήν των μέσων ενημέρωσης και γιατί όχι ακόμη και αυτή των ΜΚΟ. Ιδιαίτερα μάλιστα στην χώρα μας που δεν έχει μια επιχειρησιακή παιδεία και μια συλλογική κουλτούρα γύρω από το περιβάλλον.
- 2) Δεύτερον, υπάρχει ο κίνδυνος να γαδοίμε στην αντιποίηση και στο προοίμιο. Να αναπτυχτεί δηλαδή ένα πρόσινο προοίμιο, να υπάρξει αντίπωση του περιβαλλοντικού συμβατού ή ακόμη και του νόμου. Αυτό ήδη το βλέπουμε στο πλαίσιο της χρησιμοποίησης του «πρασινίσματος», ως τρόπου προβολής στην κοινωνία των επιχειρήσεων αλλά και των κομμάτων ακόμη πολλές φορές, καθώς αποφεύγουν συνειδητά να μιλήσουν την γλώσσα της αλήθειας κάνοντας αναφορές τόσο στους πραγματικούς δείκτες όσο και στον προσδιορισμό του περιβαλλοντικού αποτυπώματος τους ή ίσως και τους.
- 3) Τρίτον, ο τρίτος κίνδυνος, όπως ακριβώς η χώρα μας πέσει στην υπερβολή, συνίσταται στην πόρτα στο να γαδοίμε μέσα σε έναν πληθωριστικό μιμητισμό. Είναι πιθανό να αναπτυχτεί μια πρόσινη μόδα, κάτω από την επιρροή της οποίας θα σταματήσουμε να κοιτάζουμε την διαφοροποίηση του προϊόντος προϊόντος, και θα είμαστε προσανατολισμένοι μακριά από μια αληθινή και αυστηρή «πρόσινη εξειδίκευση» της ανάπτυξης και της επιχειρηματικότητας. Έτσι θα δημιουργηθεί ένα πεδίο απειθαξίας «εν τη γενέσει», της πρόσινης επιχειρηματικότητας, ανεβάζοντας παράλληλα το ανταγωνιστικό κόστος των προϊόντων επιχειρήσεων και προϊόντων.
- 4) Τέτατον, ο τέτατος κίνδυνος, μας παγιδεύει σε μια ασθενική κατάσταση, όπου αυτό που θα γίνεται θα είναι πολύ λίγο και δεν θα είναι ικανό για να ζήσει και να αποτελέσει ενθαρρυντικό παράδειγμα ικανό να εμπνεύσει άλλους μιμητές. Έτσι λοιπόν είναι πιθανό να διαμορφώσουμε παράλληλα συνθήκες για μια νέα απογοήτευση, η οποία απογοήτευση μπορεί να έχει διπλή βάση. Να απογοητεύσει τόσο αυτούς που θα επιχειρήσουν σε σχέση με το περιβάλλον όσο και την κοινωνία καθώς δεν θα προβάλλουν απαιτήσεις και λύσεις.
- 5) Πέμπτον, ο πέμπτος κίνδυνος προσδιορίζεται ήδη στην προοπτική του να βιώσουμε ένα πρόσινο Απαρτίζαντ. Το πρόσινο κόστος πρέπει να αντιμετωπιστεί με όρους κοινωνικούς, με όρους κοινωνικού κράτους και κοινωνικής συνοχής και στην παραγωγή και την κατανάλωση. Είναι ανάγκη να υπάρξει μια πρόσινη σύγκληση και αυτό απαιτεί ένα διαφορετικό κοινωνικό μοντέλο ανάπτυξης και μια διαφοροποίηση στο πεδίο της πρόσινης επιχειρηματικότητας και της πρόσινης οικονομίας πχ με μια πολύ ισχυρότερη βάση στο μέγιστο αυτό της κοινωνικής οικονομίας.
- 6) Έκτον, υπάρχει ο κίνδυνος να χάσουμε το δάσος, να χάσουμε το ολιστικό πεδίο. Αυτός ο κίνδυνος γίνεται κατανοητός καλύτερα αν συλλογιστούμε την ανάγκη και την δυσκολία της ενομόρφησης των περιβαλλοντικών πολιτικών με όρους αμοιβαίας και της ενομόρφησης της περιβαλλοντικής πολιτικής και διάταξης σε άλλες πολιτικές και διαστάσεις της ενομόρφησης μέσα στην περιβαλλοντική διάσταση αυτήν των εξωτερικών διαστάσεων που αφορούν άλλα ζητήματα. «Το περιβάλλον δεν είναι μόνο του!» Πρέπει να αντιμετωπίσουμε τα περιβαλλοντικά προβλήματα και τις προκλήσεις ολιστικά.

Οι απαιτήσεις για ένα συνεπές και ολιστικό Πρόσινο Σχέδιο του μέλλοντος

Για την αντιμετώπιση των κινδύνων που αντιμετωπίζει η πραγματική πρόσινη ανάπτυξη στην πορεία της, **μια ουσιαστική απάντηση μπορεί να βρεθεί απέναντι σε αυτή την ανάγκη: να αναπτυχθούν στην πρόσινη καινοτομία οι στήριξη πενήμι από την ρητορική απαξία, την πληθωριστική ρουτίνα και τον μιμητισμό στην δυναμική της πράξης και της πραγματικότητας.**

Η πιο θεμελιώδης όμως όψη της καινοτομίας που απαιτείται για την πρόσινη ανάπτυξη και για τις υποστηρικτικές πολιτικές της αειφορίας βρίσκεται στην ανάγκη να αντιμετωπίσουμε την επιχειρησιακή ανεπάρκεια που απλά έχει ως επίπτωση της πλέον, το πρόσινο χρώμα, ως «γαρνίρισμα». Δυστυχώς όμως υπάρχει επιχειρησιακή ανεπάρκεια τόσο απέναντι στα ζητήματα του περιβάλλοντος, όσο στα θεσμικά και στα οικονομικά. Απαιτείται μια βαθιά επιχειρησιακή και συγκλίνουσα εξειδίκευση των πολιτικών. Για να επιχειρήσουμε αυτή την εξειδίκευση των πολιτικών πρέπει να μπούμε στο βάθος των εννοιών που προσδιορίζουν ένα πρόσινο σχέδιο, όσο και αν φαίνεται αυτό αυταρκτικό.

Είναι ανάγκη να δοθεί τις έννοιες ολοκληρωμένα, να συγκροτηθούν ένα πρόσινο σχέδιο και κατόπιν να προσδιορίσουμε τους συντελεστές του συνεργατικά, με όρους μιας αμοιβαίας αναγνώρισης και δικτύωσης και με όρους συμμετοχικούς, ώστε να σχηματιστεί ένα πεδίο με Μέντορες του πρόσινου μετασχηματισμού ή της πρόσινης καμής, αυτού του πρόσινου σχεδίου και αυτής της πρόσινης λογικής των πραγμάτων. Ίσως κάνουμε υπερβολική χρήση του πρόσινου από ανάγκη να δώσουμε έμφαση και να εστιάσουμε την προσοχή στο κεντρικό σημείο των μελλοντικών αναγκών και εξελίξεων στον τομέα του περιβάλλοντος.

Μεταξύ των άλλων η **επιχειρησιακή επάρκεια για το περιβάλλον πρέπει να στοχεύει στην αντιμετώπιση των συγκρούσεων**, καθώς το περιβάλλον μπορεί εύκολα να γίνει ο αποδιονομαστής τράγου μιας αντίστροφης προσαπόδοσης, που θα μοχλεύει την φτώχεια, την ένδεια και την κρίση, σε πολιτικό επίπεδο. Ακόμη περισσότερο, προσεγγίζοντας το θέμα αυτό στην παγκόσμια διάσταση του, μπορούμε να καταλάβουμε, πώς χώρες όπως αυτές των αναδυόμενων οικονομιών, δεν μπορούν να συγκλίνουν συνολικά στα ζητήματα της πρόσινης ανάπτυξης με τις πολιτικές όπως αυτές αναπτύσσονται στην Ε.Ε.

Ενα ακόμη σημείο ανάγκης για επιχειρησιακή επάρκεια συνδέεται με την ανάπτυξη μιας συλλογικής κουλτούρας που δεν θα αφήσει το περιβάλλον για ένα πρόσινο καπέλωμα από τις ηγετικές ελίτ. **Το πρόσινο σχέδιο πρέπει να προωθηθεί με ένα δημοκρατικό βάθος**, να έχει απ' αρχής δημοκρατικές διαστάσεις και να αντιμετωπίζει παράλληλα τις γραφειοκρατικές ή άλλες ανυπακοές νοσηρώσεων και συμπεριφορών με ένα αποτελεσματικό τρόπο.

Το καινοτομικό πεδίο για την πρόσινη ανάπτυξη τελικά απαιτεί ένα νέο πλαίσιο, νέες νοσηρώσεις και συμπεριφορές και ένα ολοκληρωμένο συμμετοχικό παράδειγμα. Το κύριο πρόβλημα στην χώρα μας είναι ότι έχουν παραμείνει ανεκμετάλλετα περιβαλλοντικά πεδία απόλυτου πλεονεκτήματος. Πεδία που αποτελούν αναπτυξιακά απόλυτο πλεονέκτημα. Αυτό συμβαίνει επειδή δεν θεωρείται το περιβάλλον ως θεμελιώδης και προδιοριστική αξία. Το γεγονός πχ ότι έχουμε μια μοναδική και σπάνια βιοποικιλότητα σε σχέση με την Ευρώπη και την ευρύτερη περιφέρεια μας και το γεγονός επίσης ότι έχουμε ένα περιβαλλοντικό ανάγλυφο ιδιαίτερα ελκυστικό έχει απειληθεί στην συνείδησή μας αλλά και στην πρακτική μας και αυτό μαρτυρείται πχ με το γεγονός ότι όλες οι ατομικές ελκυστικές τοποθεσίες είναι χωρίς ανεξέλεγκτη απόθεση απορριμμάτων.

Έτσι λαμβάνουν τα απόλυτα και τα συγκριτικά πλεονεκτήματα, δεν αξιοποιούνται σε σχέση με την ποιότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών και μ' αυτό τον τρόπο καθίσταται δυσχερής η περιβαλλοντική μόχλευση της οικονομίας μας.

Αντίθετα, η Ελλάδα αναδεικνύει σημειολογικές επικοινωνιακές πράξεις που επικεντρώνονται στο δέντρο και χάνοντας το δάσος δηλαδή την ανάγκη για μια συστηματική επιχειρησιακή προσέγγιση και ανάδειξη του περιβάλλοντος ως απόλυτου και συγκριτικού πλεονεκτήματος και ως προδιοριστικού παράγοντα, για την ποιότητα της ζωής και τις αποκλίσεις των τοπικών κοινωνιών της, γιατί το περιβάλλον φυσικά παραμένει κατά ένα μέρος του τμήμα της πραγματικής αλληλίας και όχι συνταξιακής οικονομίας, της έξω-λογιστικής οικονομίας που όμως ανταποκλά απευθείας στην υγεία και στην ποιότητα της ζωής μας.

Οδεύοντας όλο και πιο πολύ προς μια εξειδίκευση και στην ολοκλήρωση των πολιτικών για το περιβάλλον θα πρέπει να θέσουμε το κρώτημα κατά πόσον αυτή η εξειδίκευση θα αποδυναμώσει το περιβάλλον αν δεν φροντίσουμε ταυτόχρονα να ενομοιάσουμε την περιβαλλοντική συνείδηση σε κάθε πολιτική και σε κάθε κυβερνητικό θεσμό και αν δεν την διαχύσουμε ως συλλογική κουλτούρα πια στο σύνολο της κοινωνίας και της αγοράς.

Σημειώνουμε ακόμη ότι το περιβάλλον και υπό αυτή την έννοια το αίτημα για αειφορία και πρόσινη ανάπτυξη όπως το προσεγγίζουμε στο βιβλίο «Πρόσινη Καμιά» είναι ενταγμένο σε μια ολιστική αλλαγή του πολιτισμού και του ανθρώπου στον 21ο αιώνα.

**Γιάννης Ζήσης, Δημοσιογράφος-Συγγραφέας
Μέλος της ΜΚΟ Σόλων**